

**Prof.dr Boro Tramošljanin, naučni savjetnik Evropskog defendologija
centra Banja Luka**

KRIZA IDENTITETA I NJEGOVE POSLEDICE PO SAVREMENO MASOVNO DRUŠTVO

Kriza je nastupila zbog toga što se socijalizacija u tom tipu društva tretira jednostrano, s obzirom da je napuštena dijalektika između individuacije i internalizacije. Prvi element individuacije je prepušten reminiscenciji, a drugi internalizacija se smatra esencijalnim. Dakle, uspostavljen je nihilistički odnos prema učenjima personalističke, egzistencijalističke i marksističke filozofije, u kojima se insistira da internalizaciju kao konstitutivni dio socijalizacije mora da prati personalizacija društva. To podrazumijeva afirmaciju ljudske individualnosti, slobode i prilagođavanje društva ljudskim potrebama. Ovo oglušenje o dijalektiku odnosa individualnog i društvenog, je imalo za posledicu da je kolektivitet hipostaziran u odnosu na pojedinca. To se naročito dogodilo u vrijeme staljinizma koji je promovisao imperativni tip morala sažetog u onom poznatom Staljinovom stavu "sve za masu, ništa za pojedinca". Ovim je totalna depersonalizacija postavljena na pijedestal neprikosnovene vrijednosti. I jugoslovenski realni socijalizam, impregniran staljinističkom ideologijom, je potencirao moralni rigorizam opredmećen u stavu da je kolektivitet iznad jedinke i ona je od njega apsolutno asimilirana. Ovakvo gledište je potpuno neprihvatljivo sa aspekta marksističke humanističke antropologije, koja posebno cijeni slobodu ličnosti. U vezi s tim smatramo relevantnim parafrazirati Marksove riječi da nacionalne zajednice mogu biti slobodne, a da ljudi u njima imaju sve manje slobode. Države mogu biti slobodne, a da pojedinci u njima budu neslobodni. S toga je individualna sloboda mjerilo vrijednosnog procijenjivanja dostignutog stepena progressa i humanosti jednog društva. Ta Marksova briga za ličnu slobodu i njeno spasavanje pred naletima kolektiviteta, kojim se inaoguriše teror većine je bila dovoljan razlog da on postavi kategorički imperativ da se ukinu svi oni otuđeni i postvareni odnosi u klasnom društvu u kojem je čovjek „neslobodan, prezren, odbačen i napušten". Ova prenaplašena socijalizacija u formi indokrinacije (pri čemu je personalizacija potpuno ignorisana), se manifestuje u eksplicitnom zahtjevu da se pojedinci u društvu disciplinuju i revnosno usmjere na ispunjenje svojih funkcija što

neminovno vodi konformizmu i njihovom subalternom odnosu prema različitim formama kolektiviteta. S toga nimalo ne iznenađuje pojava sveopšte „masifikacije“ postindustrijskog društva. Ona dovodi do njegove atomizacije gdje „socijalni automati“ kao beslovesna bića, bez ikakvog kritičkog mišljenja koje poznaje alternative jednostavno pristaju na „kategoričku saglasnost s postojanjem“ koja se podudara sa onim najdubljim Ničeovim uvidom da je „formula za veličinu čovjeka amor fati: da se neće da ima ništa drugo, ni unapred ni unazad, za svu vječnost. Nužno, ne samo podnositi još manje prikrivati (svaki je idealizam lažljivost pred onim što je nužno) već voljeti ga“. Kada je riječ o masovnom društvu i njegovoj kulturi treba naglasiti da su oni proizvod brzog industrijskog razvitka zapadnoevropskih zemalja. To je imalo za posledicu intenzivnu emigraciju seoskog stanovništva u gradove, čime se geometrijskom progresijom povećavalo gradsko stanovništvo. S tim u vezi nastupila je transformacija od zajednice, koju odlikuje neposrednost ili bliskost među ljudima ka društvu gdje dominiraju posredni i formalizovani odnosi među ljudima koji su ispražnjeni od emocija i solidarnosti. Dogodila se instrumentalizacija međuljudskih odnosa gdje čovjek u čovjeku ne vidi cilj nego sredstvo za manipulaciju i iskorištavanje. Prema tome, radi se o fenomenu apsolutnog otuđenja u formi postvarenja, pri čemu odnosi među ljudima postaju isto što i odnosi među stvarima. Indikativno je i primijetiti da se u masovnom društvu elementarno obrazovanje postavlja kao prioritetan cilj u namjeri da se ne doprinese osvješćivanju pojedinaca kako bi se oni lakše podvrgnuli dominaciji neke ideologije. Takvo obrazovanje u masovnom postindustrijskom društvu i njegovoj kulturi je konzervativno jer služi usmjeravanju omladine jednoličnom i konformističkom pogledu na svijet. Ono je u opozitnom odnosu prema emancipatorskom obrazovanju (svojstvenom demokratskom i humanom društvu) koji bi mladima omogućio sticanje sposobnosti alternativnog i kritičkog mišljenja i djelovanja. Otuda i pasivizacija ljudi, s obzirom da je u masovnom društvu obrazovanje u funkciji postojećeg stanja da se ono po svaku cijenu što duže održi. Drugim riječima, to dovodi do toga da su zbog gubitka identiteta ljudi postali nepunoljetni, infantilni i nesposobni da se angažuju u rješavanju svojih egzistencijalnih pitanja i problema. Razumije se da to ima za posljedicu da danas u svijetu nastaju totalitarni društveni sistemi čije je najznačajnije obilježje represivnost i primjena nasilja. Zato i danas, kao opomena, može da posluži Kafkino upozorenje da svijet u kojem živimo možemo dijagnosticirati kao „rast moći umiranja“. A umiraćemo sve dotle, govorio je Kafka dok „kao bezlično stado

pristajemo da nas satiraju u sagrađeni tor nasilja“ destruirajući tako sebe kao ličnost i osobenu individualnost. Kafkino predviđanje stvarnost je potpuno verificovala, s obzirom da se danas suočavamo sa nasilnom globalizacijom svijeta od strane moćnih sila, gdje nije dovedena u pitanje samo sloboda pojedinca, već i brojnih državotvornih naroda i nacionalnih zajednica.Imajući u vidu činjenicu da se globalizacija svijeta provodila nasilnim sredstvima ona ima sledeće negativne efekte po društvo pa i čovječanstvo:

- a) Planetarni vojni intervencionizam protiv svih onih država koje ne pristaju na bezobzirnu globalizaciju svijeta.
- b) Negacija nacija, nacionalnih država i nacionalnih kultura u cilju da se stvori uniformno i bezbojno čovječanstvo.
- c) Ozbiljno je uzdrmana vizija multipolarnog svijeta, a na pijedestal neprikosnovene vrijednosti postavljena je koncepcija unipolarnog svijeta .
- d) Daje se potsticaj sukobu civilizacija u čijem su epicentru religiozna netolerancija i izazivanje vjerskih i nacionalnih sukoba .
- e) Definitivni sumrak međunarodnog javnog prava iz kojeg su definitivno ekstrahovani istina, pravda i pravičnost.To se posebno manifestovalo u radu Haškog tribunala.Umjesto da se odgovornim za rat u Bosni i Hercegovini objektivno tretiraju sve tri strane Srbi,Hrvati i Bošnjaci jedinio se anatemišu Srbi a ostala dva naroda se ne smatraju odgovornim za rat.Nema sumnje da se Haški tribunal služio „kadijskom pravdom“, gdje „kadija tuži i sudi“ isključivo Srbima koji su apriorifiksirani kao krivci, bez ikakve mogućnosti da se brane pravnim sredstvima, koje je Haški tribunal u ulozi političke institucije „stavljao u zagradu“ne uvažavajući ih ni u minimalnoj mjeri.Sasvim je izvjesno da je pomenuti tribunal zaslužio epitet prostituisane institucije, putem koje je izvršena neviđena blamaža međunarodnog javnog prava.S tim u vezi akademik Mihajlo Marković je bio apsolutno u pravu kada je rekao da je „Haški tribunal institucija za odstrel proizvoljno izabranih pripadnika jednog naroda“, u ovom slučaju Srba.
- f) Zamjena pozicija socijalnog kapitalizma neoliberalnim kapitalizmom, koja izaziva sve dublje društvene nejednakosti potencirane kvantitativnom paradigmom ekonomskog i tehnološkog razvitka kapitalističkih zemalja.
- g) Masovna ekspanzija terorizma kao antipod arogntnoj vanjskoj politici SAD-a i Evropske unije.To predstavlja veliku opasnost po svjetski mir pri čemu se mogu

pridodati i ostale opasnosti satkane u satanskoj kombinaciji između „apokaliptičke tehnologije, ekološke degradacije i demografske eksplozije“(S.Stojanović).

I na kraju da zaključimo, globalizacija u negativnom značenju (koja je dominantna) je apsolutno neprihvatljiva jer njeni destruktivni efekti mogu biti pogubni za opstanak savremene civilizacije.No danas su na pomolu temeljne promjene u međunarodnim odnosima formiranjem BRIKS-a.Umjesto unipolarnog svijeta ,koji je imanentan globalizaciji, koja se odigrala pod komandnom palicom „svjetskog policajca“ Amerike, BRIKS promovise suverenitet i teritorijalni integritet svake države koja pristupi BRIKS-u.A sva pitanja o kojim bude odlučivao BRIKS, će se riješavati dogovorom, a ne nametanjem odluka od bilo koje moćne članice BRIKS-a.Prema tome BRIKS ima negacijski odnos prema koncepciji unipolarnog svijeta, a na pijedestal uzvišene vrijednosti postavlja koncepciju multipolarnog svijeta.Za sada je neizvjesno prognozirati da li će strategija multipolarnog svijeta, na kojoj insistira BRIKS, biti uspješna.Sama budućnost će biti najmjerodavniji sudija o uspješnosti ili fijasku ove apostrofirane kopernikanske promjene u međunarodnim odnosima.